

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 30. oktobra 1867.

Stoletnica c. k. kranjske kmetijske družbe.

V četrtek, 24. dne t. m. bil je veliki praznik kmetijski družbi, kajti obhajala je obstanek svoj 100-letni. Odbor, ki je osnoval slovesno obhajilo redki takošni dogodbi, ni se motil pričakovajoč obilega udeleštva njenih udov. Poslavili so zbor trije najvišji načelniki vojvodine kranjske: cesarski namestnik gospod Conrad pl. Eybesfeld, knezoškof gospod dr. Jernej Vidmar in deželni glavar gospod dr. Karol Wurzbach pl. Tannenberg; sešlo se je od blizo in daleč okoli 100 veljavnih družbenikov, med njimi mnogo predstojnikov podružnic družbinih, da je bila dvorana vsa polna; vse družbe kmetijske avstrijske čestitale so stoletnici s posebno prijaznimi dopisi ter imenovalle namestnike svoje pri skupščini slovesni; sestra hrvasko-slavonska pa je iz Zagreba poslala dva čestita poslanca, in tudi telegrami so jej došli iz več krajev.

Po slovesni sv. maši, ki so jo v stolni cerkvi peli prečastiti generalvikar in stolni prošt gosp. Anton Kos, je bil zbor v dvorani mestne hiše, okinčani s podobami presvitle cesarice Marije Terezije in presvitlih cesarjev Franca I. in Franc-Jožefa I., ker pod vladarstvom njihovem je družba dobivala pravila (štatute); tudi vhod v dvorano je bil spodobno olišpan.

Ko so došli odlični gospodje, začel je zbor družbe prvosednik gospod Fidel Trpinec s sledečim govorom:

„Preslavni zbor! Danes obhaja občni naš zbor stoletnico lepega društva kmetijskega kranjskega, ki se je pričelo ob času velike cesarice Marije Terezije in se je ohranilo noter do danes, ko vlada presvitli cesar Franc Jožef, milostni naš cesar in gospod. Občni zbor 8. maja l. l. je sklenil, naj se stoletnica našega društva spodobno obhaja. Glavni odbor, čestita gospôda! si je prizadjal, v onem zboru sprejeto nalogo spolniti tako, kakor Vam kaže današnji program.

Pozdravljam Vas prisrčno, gospodje, ki Vas je od blizo in daleč tako obilo prišlo k tej svečanosti, in ki z menoj vred čutite veliko čast, ki je došla našemu zboru s tem, da z nami vred obhajajo stoletnico visorodni ces. namestnik gospod Conrad pl. Eybesfeld, milostljivi knezoškof gospod dr. Jernej Vidmar in prečastiti deželni glavar gosp. dr. Karol Wurzbach pl. Tannenberg.

Gospôda! pomenljiv je ta naključek in srečen, da se sè stoletnico strinja začetek novih pravil, po katerih se družbi odpira novo, obširnejše delovanje.

Ustanovitev novega pomnoženega glavnega odbora, in spomin na to, kar je bilo povod novim pravilom, da namreč družba svojo skrb obrne gozdnarstvu našemu po napravi svetinj za žive meje: te dve stvari je postavil odbor kot glavni točki v program

današnjega zbora, vse drugo pustivši novoizvoljenemu odboru.

Danes, čestiti gospodje, prejmite zgodovinski popis naše družbe, ki ga je spisal družbeni tajnik dr. Janez Bleiweis in pa svetinjo na spomin stoletnice kovano.

V tem, ko se ločim od svojega posla, žene me srce, da se prav iz srca zahvaljujem vsem čestitim podružnicam naše hvaljene družbe za njihovo podporo, pa tudi ne morem sikaj, da se ne bi hvaležno spomnil neumrlega gospoda nadvojvoda Ivana, ki je toliko let bil pokrovitelj družbi naši in iskren podpornik, pravi oče kmetijstvu. Naj nepozabljivemu ranjcemu gospodu stavimo danes hvaležen spomin! (Ves zbor se pri teh besedah spoštljivo vzdigne s svojih sedežev.)

Naposled pa še prisrčno pozdravljam čestite gospode, ki so jih slavne sestrice naše imenovalle za namestnike svoje in sicer:

družba hrvasko-slavonska gosp. prof. Zoričica in g. Ed. Suhina, ki sta osebno počastila zbor, in kterima kličem srčen: dobro došla! (Zbor ju pozdravlja z živio-klici);

družba dunajska mene,
družba štajarska gosp. Ferd. Schmidt-a,
družba koroška gosp. Jan. Rautnerja in mene,
družba gornje-avstrijska gosp. dr. Hen. Costa,
družba česka }
družba moravska } gosp. dr. Jan. Bleiweisa,
družba goriška mene,
družba tirolska gosp. Andreja Brusa.“

Po končanem govoru predsednikom se vzdigne cesarski namestnik gospod Conrad pl. Eybesfeld in govori tako-le: (ves zbor ga stojé posluša)

„Zahvaljujem se gospodu prvosedniku za prijazne mi besede, in pozdravljam čestiti zbor tudi v imenu vladinem.

Z veliko zadovoljnostjo vidim veleugledno družbo zbrano pod najstarejšim znamenjem človeške omike — pod znamenjem lemeža, pod katerim se je prvokrat delo razdajalo in tako se tudi pričelo prvo združbovanje. Kmetovalci stvorili so najstarejšo bratovščino, ktera svojega življenja ne šteje po posamnih letih, ampak po stoletjih in tisočletih.

Vi, gospôda, praznujete danes tak stoletni god in sprejemate iskrena voščila temu godu. Dobra sreča slovesnemu temu godu! ki spada v dôbo, ktera ob enem, ko se v njej slavna dela vršijo za življenje državno in narodno, je važna tudi za kmetijstvo, kajti tej dôbi je obveljalo kmetijstvo, ki so ga nekdanj imeli le za roko-delstvo brez prave vednosti in pravega znanstva, povzdigniti na stopinjo učenosti in po napredku v znajdbah mašin in pripomočnega orodja celó na stopinjo umetnosti; — dobra sreča stoletnici pa tudi zato, ker se obhaja v letu takem, ko je gospod Bog milostno

blagoslovil pridelke skor po vseh okrajnah dežele naše! Tako je ta svečanost vsem svečanost veselja in miru, kajti kmetijstvo pomeni mir; mati zemlja kakor nebó ne pozná nobenega prepira in nobenega razločka ne dela stanov, narodov in jezikov. In tako mili Bog daj, da svečanost ta bode srečna in pomenljiva Vaši lepi in dragi domovini!

„Živila kranjska kmetijska družba! (te in sledeče besede je gospod govornik govoril slovenski.) Da bi tudi za naprej imela dober vspeh, — da se razvija krepko in cvetè še na prihodnje veke, in da še dolgo in dolgo obdrži spomin na tiste vrle in čestite možé, kateri so tako goreče in neutrudno delali na korist kmetijstva v tej deželi!“ (Navdušeni slava-klici so po vsej dvorani doneli gosp. govorniku po teh besedah.)

Ko veseli klici potihnejo, poprime dr. Jan. Bleiweis besedo in deloma v nemškem deloma v slovenskem jeziku govori sledečo godovnico na čast stoletnici:

„Slavna skupščina! Največe pridobitve niso tiste, ktere si osvojí vojaška sila na bojišči, — „največe pridobitve so brez dvojbe tiste, ktere človeški pridnosti rastó iz zemlje!“

Tako je govoril velik vojskovod, čegar slava ostane v avstrijski zgodovini nesmrtna — tako je rekel avstrijski cesarjevič nadvojvoda Karol.

In res, gospôda moja! poljedelstvo je podloga človeškemu življenju v izobraženih državah; poljedelstvo je podloga obrtu in trgovinstvu, — poljedelstvo je zibel omiki, ono zastopa ohranilno (konservativno) misel proti prevratu (revoluciji); poljedelstvo državam daje moč in velikost.

Da je poljedelstvo tako važno, tega niso spoznali še le najnovejši časi; to je bilo znano uže v starodavnosti. Ko so se ljudje preverili, da pastirsko življenje ne more več dovoljno rediti človeškega rodu, ki se je vedno jako množil, torej so ljudje bili prisiljeni, ako so se hoteli ohraniti, da so začeli zemljo obdelovati. Tako se je začelo poljedelstvo.

Ni bilo dolgo, in svet je razumel, da je človeškemu rodu na čast, poljedelstvo povzdigovati v vseh njegovih razdelkih.

A ker je človek razgledal, da je vsakemu velikemu namenu treba združenega delovanja, toraj so se porodile kmetijske družbe, katerim so tudi vlade naklanjale svojo podporo, kajti so videle, da pomagajo sebi in državam, ako podpirajo kmetijske družbe.

Na slavo naši domovini je povedati, da ona stoji v prednji vrsti tistih dežel, v katerih so domoljubni možje razumeli, da je treba kmetijskih družeb, — da celó stoji v prvi vrsti, ako se vrnemo nazaj do društva, imenovanega „Academia Operosorum“, ktero se je 1693. leta ustanovilo v Ljubljani ter si izbralo „bečelo“ za svoje znamenje, in ktero iz svojega delovanja ni odločilo gospodarstva ter naravoslovskih značnosti.

Izobražene možake, imena v našem domačem slovstvu jako znana: Kumerdeja, Japlja, Pohlina, Linhart, vidimo združene z visoko čislanim plemenitaštvom (vmes je bil iskreni domoljub grof Edling in Sigmund baron pl. Gusič) ter združene s prečestitim duhovstvom (prvemu slovesnemu zboru 1701. leta v hiši deželnih stanov je prvosedoval stolni prošt Janez Preširen).

Ta trojica, gospôda moja! — v današnjih časih mnogo zaničevana plemenitaška, duhovska, národna stranka — ona se je bila torej uže pred 166 leti pri nas v „Academii Operosorum“ združila na čast in korist naši domovini!

Al, slavni zbor! „Academia Operosorum“ je bila

samo predteča tega društva, kterega stoletnico danes godujemo.

Prišlo je namreč 1767. leto, ko vélika cesarica Marija Terezija, pred ktere slavno podobo društvo po 100 letih danes zboruje, po nasvetu trgovinskega svétnika Fremanta, izpodbode vse tedanje učenjake in izobražene kmetovalce, da se zberó v društva.

Ta klic v naši domovini ni ostal glas vpijočega v puščavi, kajti uže 26. oktobra 1767. leta se je sešlo v prvi zbor „društvo za poljedelstvo in koristne umetnosti.“ Njegov prvi prvosednik je bil baron Jožef pl. Brigido. Slava spominu tega plemenitega domorodca!

To društvo je bilo brez pravil. „Vseh družabnikov enakost med seboj, brez ozira na osobo — polna svoboda v delovanju brez posebnega vodila, brez ovin-kov“ — te dve načeli ste bili za vodilo, ktero je prvi društveni prvosednik slovesno razglasil v prvem zboru.

Če pregledamo te družbe delovanje, ki je drobneje popisano v mojih „zgodovinskih črticah“, ktere imate pred seboj, vidimo, da je pošiljala učene možé po deželi popotovat, da bi se na tanko zvedelo, kakošna je naša dežela; da je razpisavala vprašanja za darila; da je zakladala učilnice za mehaniko in obrt (še tudi kmetijsko učilnico se je pripravljala osnovati); da je razdeljavala semena, čbelne ule, španjske ovce; da je razpisavala darila tistim, kateri so sadili murve, korun itd.; da je na svitlo dajala gospodarsk časnik — s kratka, da se je na mnogo strani jako koristno trudila.

Zaradi neugodnih časov je „društvo za poljedelstvo in koristne umetnosti“ nehalo 1787. leta — torej po 20 letih — ker mu je bila odvzeta novčna podpora; potem je 1807. leta zopet poskušalo na novo oživeti, al vedne vojske naslednjih let in francosko gospodstvo na Kranjskem je bilo krivo, da se to ni moglo zgoditi, dokler naša dežela ni bila osvobodjena tuje vlade.

Rajni cesar Frančišek I. je 1814. leta blagovolil društvo zopet obuditi v novo življenje. Baron Sigmund pl. Cojz, naši deželi nepozabljeni domoljub, bil je njegov voditelj — in nj. cesarska visokost nadvojvoda Ivan, kterega vse kmetijske družbe notranje Avstrije imenujejo svojega očeta, prevzame najviše pokroviteljstvo.

A društvo je svoja pravila dobilo še le 1820. leta, ter se je po sedaj imenovalo: „c. k. kmetijska družba kranjska.“

To so bila, moja gospôda! prva društvena pravila, ktera so tudi zato imenitna, ker je za njihovo izgotovilo društvo moralo ljubljanskemu glavnemu taksnemu uradu plačati 399 gold. 5 kr. dunajske vrednosti (šajna) in 63 gold. v srebru, a poleg tega tudi občnemu dvornemu taksnemu uradu na Dunaji še 12 gold. „posebne nagrade.“

V družbi se je obudilo novo življenje. Predaleč bi segel, ako bi hotel njeno delovanje na drobno popisavati. Vse to se bere v „zgodovinskih črticah“. Če se pa ozremo v imenik družabnikov 1820tih lét, med njimi nahajamo jako malo tako srečnih, da z nami denes godújejo stolétnico. Kakor najstarejšega družabnika, izvoljenega uže 1823. leta, pozdravljam častnega gospoda dr. H. Costo, doslužnega voditelja višega cárinstva (colstva), a namestu gosp. Andreja Maliča, ki je bil isto leto izvoljen za družabnika, pozdravljam očetovega iskrenega nastopnika gosp. Andreja Maliča. V vrsto najstarejših in po mnogoletnem trudu v glavnem odboru velezaslužnih družabnikov spádajo gospodje: Mihael Pregelj, dr. Orel in Schmidt, a ž njimi skoro da uže blizu 20letni društveni prvosednik, gospod Fi-

del Trpinec, čegar velike zasluge za poljedelstvo in obrtnost so po deželi dobro znane pa tudi zunaj domovine čislane, ker ga je uže pred več leti poljedelska narodna akademija v Parizu počastila z naslovom častnega prvosednika. Še enega moža, gospôda moja, na tem mestu ne smemo pozabiti — moža, čegar ime, če tudi mnogokrat mnogo obrekovano, ostane z zlatimi črkami zapisano v zgodovini našega mesta in naše kmetijske družbe, kateri je bil celo četrt stoletja v odboru neskončno delaven — rajnega župana Janeza Hradeckega! A njegova bistrumnost in njegovo iskreno domoljubje nam sta na novo vstala, kakor fenis iz pepela rajnega župana, v zdanjem županu, gosp. dr. E. H. Costi, kateri je tudi v glavnem odboru družbe naše iskreno delaven.

Ko se je društvena delavnost na notranjo in vne- njo stran vedno širila, ko jo je slavna deželna vlada z ministerstvom vred večkrat povpraševala, naj razodene, kaj misli o tem in o tem: začne društvo bolj in bolj čutiti, kako potrebne so podružnice, ktere bi je z izkušenim svetovanjem podpirale ter v svojem kraju pospešavale njene namene.

Ta potreba je izpodbodla, da so se naredila nova društvena pravila, ktera 1852. leta potrditi blagovoli Nj. c. k. apostolsko veličanstvo, zdaj vladajoči cesar Franc Jožef. Najvažnejša, najdobrotnejša preuredba v njih je bila ta, da je družba smela po deželi ustanovljati podružnice.

V to dobo spada tudi osnova kmetijskih učilnic, ktere so žali bog 1863. leta nehale, ker so se jim odvzele štipendije iz deželne blagajnice. V 1850ta leta spada, po izpodbodilu mestne gosposke in tedanje c. k. gubernije, tudi naprava podkóvne in živinozdravilske učilnice, kjer se je od 1850. leta do denes učilo 243 učencev, izmed katerih je zdaj mnogo ali vrlih konjskih kovačev ali rabnih živinozdravilskih pomočnikov po Kranjskem in po sosednjih slovenskih deželah, koder se njih delavnost jako čisla, ker jih je dobro izuril jako veljavni mojster gospod Skalè v tej učilnici, v kterej zapisniki pričajo, da se je med tem časom zdravilo okoli 7000 bolne živine ter podkovalo nad 19.000 konj. Tako je kmetijska družba v najnovejši dobi zopet krenila na tist pot, po katerem je „Academia Operosorum“ hodila v 1770tih letih, da je namreč začela učiti po učilnicah.

Vedno živeje in živeje se je v najnovejši dobi čutila tudi ta potreba, da kmetijska družba bolj nego do zdaj svoje oko delavno obrne na gozde. Rečena potreba ter tudi potreba drugih, času primernih preuredb je izpodbodla, da so se zopet osnovala nova pravila, kar je bil sklenil uže občni zbor 8. maja letos. Pravilom se je najviša potrditev dala uže 15. julija letos po hvalni podpori našega češčenega deželnega prvosednika, gospoda Conrada pl. Eybesfelda.

To so torej v 100 letih tretja pravila naše družbe — zares, kakor je gospod prvosednik v začetnem svojem govoru po pravici rekel, zanimljivo in srečno naključje, da družba v tem trenutju, ko godúje svojo stoletno starost, omlaja se po novih, in — hvala Nj. c. k. apostolskemu veličanstvu! — jako slobodnih pravilih.

Ménim, da v tem slovesnem hipu gotovo izrečem to, kar vsak izmed slavne družbe v srci čuti, če zato vzkliknem: slava našem premilostljivemu cesarju in gospodu! —

Slavna gospôda! V tem, kar sem dozdej govoril, gledali smo v pretekle čase nazaj; videli smo, kako se je pričela družba kmetijska, kako je delala, in kaj je dosegla.

Gotovo, da je še mnogo več želela doseči, al če

se jej ni vselej po sreči steklo, ni bila vselej ona kriva, ampak neugodne okolščine, ki so jo večkrat ovirale v namenih njenih.

Lahka je neusmiljena kritika, vprašam le: ali pa je tudi pravična?

Pomisliti je treba, gospôda, da je morala začetni celino rušiti; čudni so bili takrat še ljudje na svetu, ko so jih morali z beriči siliti, da so krompir sadili, in da je družba premije delila takim, kateri so ga sadili!

Pomisliti je treba, da pred 30 leti se ubozega našega naroda skor ni nihče usmilil, ki bi mu bil dajal v njegovem jeziku podukov v kmetijstvu; nikogar ni bilo, ki bi mu bil kmetijsko knjigo pisal, nikogar, ki bi ga bil v kakem časniku podučeval. Potlej pa pravijo nekteri: „kranjski kmet je neumen!“ Za Boga! Če tudi je slovenska glava res bistra glava, vendar tudi pri nas ne padajo z nebes učeni kmetje, — povsod je poduka treba, in sicer v jeziku, ki ga tisti razume, kdor se uči.

Pomisliti je treba, da do 1850. leta ni bilo nobene učilnice za kmetijstvo v deželi, — da izvrstne velike kmetije (grajščine) so zelo redke v naši deželi, od kterih bi kmet dobrih izgledov posnemal.

Pomisliti je treba, da družba nikoli ni imela bogatih dohodkov, — in da sploh kmetijstvo in obrtnijstvo, kakor je prečastiti gospod cesarski namestnik dobro rekel, ne napreduje nikjer s hitrostjo železnice, ampak polagano na kolah navadnih.

Ako vse to mirno in trezno prevdarimo, pisali bomo družbi kritiko to, da je storila, kar je le môgla!

Gospôda! Da pa bojo tudi zanamci naši čez 100 let tudi nam in naslednikom našim tako milo kritiko pisati mogli, treba je, da vse sile napnemo, da potisnemo koló napredka prav krepko naprej.

Presvitli cesar Franc Jožef dovolil je družbi po novih pravilih svobodno gibanje. Vse, česar je družba želela, dobila je, da spolni svoj veliki namen: družba se sme bližati visokemu vladstvu in slavnemu deželnemu zboru (zastopu), povedati jima sme odkritosrčno, kje da kmetijstvo čevelj tišči!

Po deželi sme potovati in kakor misijonar pridigovati nauke kmetijstva v domači besedi.

Ko je pred nekimi 20 leti nepozabljivi nadvojvoda Ivan bil v našem zboru, milo je pogrešal kmetov vmes. Na vprašanje: kako to? dobil je odgovor: da ne razumejo ptujega zborovega jezika.

Vse te ovire odpadejo zdaj: domača beseda veljá; učitelji kmetijstva moramo biti v domačem jeziku v srenji pod lipo ravno tako, kakor nam v zboru tudi v nemškem jeziku more povedati, kdor kaj dobrega vé za našo deželo. Rad ga bo poslušal, kdor ga razume. In tako se moremo drug od družega učiti, da napreduje kmetijstvo naše v vseh razdelkih čedalje bolj.

Naprej! to mora biti tudi v gospodarstvu našem zvesto gêslo, kajti, gospoda!

Mnogo ledine je še, mnogo križema rok!

Zato sklenem govor svoj z besedami slavnega našega pesnika:

Gani se vrli ratár! sin bo veselo sejal,

Cvetju se čudil unuk unuka unukove setve,

sicer pa — in to je poslednja moja beseda,

Sicer pa — izročimo vse Velikemu Mojstru višave!“ —

Kakor ta govor so bili tudi telegrami kmetijske družbe gornje-avstrijske iz Linca, gosp. L. Jugovica iz Glarus-a v Švajci, pismo viteza Gutmansthala in (popoldne pri obedu došli) telegrami gosp. grofa Barbota in državnih poslancev iz Dunaja z navdušenimi živio-klici sprejeti. (Kon. prih.)

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 6. novembra 1867.

Stoletnica c. k. kranjske kmetijske družbe.

(Konec.)

Po končanih govorih poroča gosp. dr. E. Costa, ud glavnega odbora, da je presvitli cesar blagovolil potrditi nova družbina pravila prav tako, kakor jih je občni zbor 8. maja nasvetoval, samo da se §. 31. dodá pristavek, da se vsaka prememba v številu podružnic mora naznaniti deželni vladi. Ker je glavni odbor bil prepričan, da tudi občni zbor ne bi se upiral temu dodatku, zato ga je pripisal omenjenemu §., in nova pravila so se po tem natisnila.

Ker nihče izmed zbranih udov ni bil zoper to, da je glavni odbor pritrdil dodatku §. 31., napové poročevalc dr. Costa, da zdaj pride volitev predsednika, podpredsednika, 12 odbornikov in tajnika na vrsto, in razloži, kako naj bi se te volitve vršile, da ne bi zadrževale zborovanja, po njegovem nasvetu namreč tako, da se po listkih, ki so med družbenike razdeljeni, voli podpredsednik in 12 odbornikov, in da pregled glasovanja prevzamejo gosp. deželni poslanec vitez Gariboldi, gosp. župan Höchtl, gosp. župan Hren, gosp. profesor Konšek, gosp. mestni odbornik Debevec, gosp. Gaudia, hišni posestnik, in gosp. dr. K. Ahačič. Kar pa se tiče volitve predsednika, nasvetuje, naj se opusti volitev po listkih, ampak z enim glasom (per acclamationem) naj zbor izreče, da voli gosp. Fidela Trpinca, možá, kterega vsi v srcu svojem nosimo, ki ima brezštevilo zaslug za povzdigo kmetijstva in obrtnijstva v naši deželi, — možá, ki je domače naše kmetijstvo zmiraj častno zastopal tudi pred vnanjim svetom in kterega je, kakor smo v godovnici gosp. dr. Bleiweisa slišali, pariška gospodarska akademija počastila z naslovom častnega predsednika, — možá, ki že 18 let predseduje družbi naši kmetijski. „Dobro! dobro! dobro!“ — tako se razlega od vseh strani družbine dvorane. Ko potihnejo ti klici, reče očitno ginjen gosp. Trpinec, da je že star in da želi, naj se mlajšim močém izroči to častno opravilstvo. Odgovoru dr. Costovemu, da „ne moremo“, pritrdi zbor sopet soglasno, in na to reče gosp. Trpinec, da se udá tolikim željam; na to se ponavljajo živio-klici, pa tudi hrvaška gospoda poslanca mu s srčnim govorom čestitata. — Gosp. župan dr. Costa poprime zopet besedo in pravi, da govor dr. Bleiweisa na čast stoletnici je bil izvrsten, al pomanjkljiv v tem, da o svojem delovanji skozi 25 let na prid kmetijstva ne samo kranjske dežele, temveč tudi sosednjih deželá po „Novicah“ ni ne besedice zinil. To je sicer lahko razumeti, ker ni hotel sam sebe hvalliti; al dolžnost je naša, da se tega njegovega delovanja spomnimo danes mi in godovnici dodamo, kar je on izpustil. „Novice“ so voditeljce našemu kmetu skozi

četrtstoletja in če tudi jih kmetje morebiti ne hranujejo vezanih v svojih predalih, so si njih poduke vendar vtisnili v glavo, in pogled po deželi kaže, da se kmetovalci ravnaajo po duhu „Novic.“ Očita se od nekterih strani „Novicam“, da so prestopile ozke meje kmetijskega podučevanja in se spuščajo še na drugo polje. To je res, a vsak rodoljub mora obširnejše to delovanje „Novic“ jim v posebno zaslugo šteti, kajti narod naš potrebuje mnogovrstnega poduka, da napreduje v omiki. (Dobro! dobro!) Naj gospodje iz dežele, ki so danes tukaj, sami povedó, ali niso „Novice“ zaklad naš im kmetovalcem, ki vse, kar zdaj vedó, se imajo zahvaliti „Novicam“. (Pravo! pravo!) In dr. Bleiweis je bil duša temu prekoristnemu časniku. Gledé na vse to stavim predlog tretji: naj tudi pri volitvi tajnika se opusti glasovanje po listkih in se tudi dr. Jan. Bleiweis za družbinega tajnika zopet voli soglasno „per acclamationem.“ In to se zgodi z živahnimi živio-klici.

Za pregled oddanih volilnih listov izvoljenih 7 gospodov se podá sedaj v stransko sobo.

V imenu odborovem predlaga gosp. dr. Costa: naj se visokorodna gospôda pl. Conrad Eybesfeld, cesarski namestnik, in pa grof Franc Meran, sin neumrlega nadvojvoda Ivana, volita za častna uda c. k. kmetijske družbe. Per acclamationem se to zgodi. Cesarski gospod namestnik sprejme radosten to volitev in zagotavlja, da bode rad podpiral družbo na svojem javnem stališču pa tudi kot zasébnik (Živio). Gospodu grofu Meranu naj se naznani volitev brž po telegramu. (Poslednje „Novice“ so že povedale, da je gospoda grofa ta spomin na ljubljenegega njegovega očeta prav posebno razveselil.)

V imenu glavnega odbora poroča potem gosp. odbornik Seunig o predlogu c. k. logarja gosp. Dimica zarad živih mej. Odbor nasvetuje, naj se sreberne svetinje delijo gospodarjem, ki živo mejo (plot) posebno iz gloga ali belega trnja naredé, saj 50 seznjev dolgo in najmanj 3 čevlje visoko; svetinje priznava občni odbor po predlogu dotične kmetijske podružnice in županije; vrh tega naj družba na svitlo dá v 1000 iztisih poduk, po podobah razjasnjen, kako se narejajo dobri trnjevi plotovi, in ta poduk naj se zastonj po deželi razdeli. Gosp. Dimic priporoča za živo mejo tudi smreko, in da naj se svetinja dá še le po preteku treh let, ko se bo videlo, da se je plot dobro zarastel; dr. Orel zagovarja odborov predlog; prof. Peternel priznava prednost glogovih plotov, pa hvalliti tudi gabrovega; dr. Bleiweis razjasnuje, da predlog odborov meri na vsak dober plot, pa prednost daje trnjevem, in dokáže, da ni na leta gledati, kdaj naj se podeli svetinja, ampak na to, da je pravilno izrejeni in trdni plot 3 čevlje visok; gosp. Peter Kozler želi, naj se v razpisu izreče namen plota, to je, dase ni naredil zavoljo lepšega, ampak zato, da je ograja posestvu; profesor

Lésar namesti 1000 iztisov želi 2000 iztisov. — Pri glasovanji se sprejmejo odborovi predlogi z dostavkom Kozlerjevim in nasvetom Lésarjevim.

Zdaj poprime gosp. Dimic besedo in nasvetuje, naj družba vsacega četrta leta izdaja gospodarski časnik, ker letopis „Mittheilungen“ ne zadostuje sedanjim potrebam napredovajočega gospodarstva v vseh razdelkih. Dr. Orel ne vidi potrebe za tak časopis, ker je na kupe nemških kmetijskih časnikov, ki si jih za majhen denar vsak lahko omisli; za našega kmeta pa zadostujejo „Novice“, o katerih je znano, da prinašajo poduke o vsem, kar je umnemu kmetovalcu vedeti treba in ne zanemarijo nobene nove iznajdbe na kmetijskem polji; velika vrednost „Novic“ je spoznana povsod*) in če hoče kdo slovenskemu kmetu kak poduk dati, naj ga pošlje vredništvu „Novic“; vem, da ga bo rado vzelo. Dr. Costa misli, da o predlogu Dimičevem se ne more pri tej priči kaj gotovega skleniti; namen je dober, al vprašanje je: ali bi ga mogel glavni odbor izpeljati gledé na stroške in obseg tega časnika. Zato nasvetuje, naj se Dimičev predlog izroči glavnemu odboru, da o njem poroča. Gosp. Dežman se sklada s Costovim predlogom, pa dostavlja, da odboru poroča že v prvem glavnem zboru. In tako se sprejme ta predlog.

Namesi gosp. dr. Razlaga, ki ni mogel v zbor priti, ker je zbolel, naznanja dr. Bleiweis Razlagov predlog: naj zbor priznava potrebo, da se kmetijska učilnica napravi v Ljubljani, kateri se pridružite učilnici za sadje- in vinorejo in pa gozdnarstvo, ki ju deželni zbor kranjski namerava osnovati; zaradi te naprave pa naj se kliče domoljubje na pomoč, da se deželnemu zakladu polajša naprava; on sam se zaveže v ta namen darovati 100 gold. Upati je, da se bojo ustanove (štipendije) učencem, ki pridejo v kmetijsko učilnico ljubljansko, našle tudi na slovenskem Štajarju in slovenskem Korotanu. Dr. Bleiweis podpira Razlagov predlog, ki ga zbor sprejme, in po predlogu Costovem izreče zahvalo rodoljubnemu gospodu dr. Razlagu.

Po tem stopi vitez Gariboldi v dvorano in naznanja izid glasovanja družbenikov o volitvi podpredsednika in 12 odbornikov. — Z veliko večino (68 glasovi) je bil župan dr. Costa izvoljen za podpredsednika. To naznanilo je bilo sè živahnimi živio-klici sprejeto. Dr. Costa se zahvaljuje za čast, ki mu je po tej volitvi došla in obeča, da kakor povsod bode tudi na tem mestu, kar bo mogel, delal na blagor domovini in narodu. (Živio!) V glavni zbor pa so bili kot odborniki tudi z veliko večino glasov izvoljeni gospodje: Dimič, Faber, vitez Gutmansthal, Seitner, Pregl, Šolmajer, dr. Orel, Debevec, Koren, Malič, Jož. Seunig, dr. Jan. Ahačič.

Predsednik gosp. Trpinec s kratkim ogovorom (slovenskim) sklene sejo, ktere poslednje besede bile so trikratni slava-klici Njih Velič. presvitlemu cesarju.

In tako je bil praznik stoletnice, kakor je zaslužila, v občnem zboru tako vredno in častno končan, da ostane vsacemu, ki je z dobrim srcem prišel v to sejo, vse žive dni v blagem spominu.

Sto let je lep čas, in družba se more po besedah neumrlega Joana ponašati posebno s tem, da se ni sprehajala v jalovih teorijah, ampak je ves čas hodila praktično pot.

Slava družbi kmetijski!

Gospodarske stvari.

0 uravnavanji in gospodarstvu kmetij sploh in nekoliko besed o umnem kmetovanji.

(Dalje.)

Dalje hočemo preiskovati red, ki se imenuje gospodarstvo na čredinke.

Ta red je star, starejši od triletnega obdelovanja. Posebno znamenje tega reda je, da se pašniki izorejo in pripravijo za žito; toliko časa, dokler sploh žito dobro raste, se seje žito, potem se pustí, da se njiva zaraste s travo, in da zopet služi kot pašnik. Ta red je domá posebno na Turškem, sicer pa v planinskih krajih, kot v Salcburškem, Štajarskem (zgornjem).

Gospodarstvo na čredinke ne potrebuje travnikov, kakor jih natriletno obdelovanje polja potrebuje. Trava pri tem redu se pokosí in posuší, da služi pozimi za klajo. Poleti se živina vedno pase na teh omejenih pašnikih. Vidimo toraj, da se žito s travo vrsti: 1. žito, 2. trava.

Poglejmo nektare kolobarje gospodarstva na čredinke bolj na drobno: Na Salcburškem je navaden ta kolobar: 1. ozimno žito, 2. trava, 3. trava; ali pa ta kolobar: 1. ozimno žito, 2. jaro žito, 3. trava, 4. trava.

Na zgornjem Štajarskem je ta kolobar v navadi: 1. rž, 2. oves, 3. rž, 4. trava, 5. trava, 6. trava, 7. trava.

Vendar imajo gospodarstva na čredinke tudi praho, postavimo v Holštajni: 1. praha, 2. ozimno žito, 3. rž, 4. oves, 5. trava, 6. trava, 7. trava, 8. trava, 9. trava.

Jasno je, da tudi ta red precej seje žita, kar je potrebno. V Holštajni praho že zgodaj pognojijo; to gotovo pšenici hasne.

Tudi ta kolobar je v navadi: 1. oves, 2. praha, 3. ozimno žito, 4. jaro žito, 5. oves, 6., 7., 8., 9. in 10. trava. Oves bo gotovo dobro storil; potem je praha, in po prahi gotovo izvrstno stori ozimno žito. Pri tem poljskem redu je to slabo, da trava po žitu more v zemlji dobiti le malo in revnega živeža.

Pri tem redu se živina od spomladi do jeseni pase na pašnikih. Priporoča se torej, da krave teletijo v takem času, da teleta morejo spomladi na čvrsto pašo iti. Ker ima ta red mnogo trave, zato ne potrebuje mnogo uprežne živine. Živina hodi od spomladi do jeseni na pašo; torej ni toliko dela pri kladenji živine, ker v čredinkah lahko en pastir mnogo živine oskrbí. Živino-reja gotovo cvetè. Kapital za plemensko živino (Zuchtvieh) je velik; manjši je kapital za uprežno živino in poljsko orodje. Gospodarstvo na čredinke je toraj na široko (ekstensivno).

Če na tanko premislimo, lahko zboljšamo gospodarstvo na čredinke s tem, da zmiraj ne sejemo žita, ampak eno leto lan ali korenstvo; korenstvo nam gotovo v prid doide pozimi v zboljšanje kladenja naše živine. Če hočemo tudi (gorčico, raps) sejati, bi smeli taki kolobar sestaviti: 1. praha, 2. gorčica, 3. ozimno žito, 4. detelja, 5. ozimna pšenica, 6. repa ali krompir, 7. jaro žito, 8., 9., 10., 11. trava (pašnik).

Ta kolobar je za dobro, močno zemljo.

Za bolj revno zemljo bi smeli tako-le kolobariti: 1. praha, 2. gorčica, 3. ozimno žito z deteljo, 4. detelja, 5. detelja, 6. ozimna pšenica, 7. repa ali krompir, 8. jaro žito s travo, 9., 10., 11. trava.

V planinskih deželah, sploh tam, kjer je kraj le za živinorejo, priporoča se gospodarstvo na čredinke. Hočemo napisati kolobar, ki je na grajščini v Proskavi (pruska kmetijska akademija): 1. krompir, 2. jaro žito

*) Glej 38. list „Novic“, v katerem celó graška „Tagespošta“ „den Novice-Bauer“ stavi drugim kmetom v izgled.